

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
TEOLOGICZNEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO WE WŁOCŁAWKU
w roku akademickim 2005/2006**

Z inicjatywy Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku w październiku 2005 r. ukazał się kolejny, ósmy tom „Studiów Włocławskich”, dedykowany ks. prof. Witoldowi Kujawskiemu z okazji 25-lecia pracy w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. W roku sprawozdawczym odbyły się dwa spotkania naukowe. Poniższe sprawozdanie przedstawia w zarysie główną problematykę poruszaną na spotkaniach Teologicznego Towarzystwa Naukowego.

1) 19 października 2005 r.

Spotkanie naukowe miało charakter otwarty i odbyło się w auli im. Prymasa Stefana kard. Wyszyńskiego. Wzięło w nim udział około 150 osób, wśród których wymienić należy biskupa włocławskiego Wiesława Alojzego Meringa, biskupa pomocniczego Stanisława Gębickiego oraz biskupów seniorów: Bronisława Dembowskiego i Czesława Lewandowskiego, księży profesorów, członków Towarzystwa, zaproszonych gości oraz alumnów Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Na początku spotkania prezes Towarzystwa ks. prof. Ireneusz Werbiński powitał wszystkich zgromadzonych i poprosił do stołu prezydialnego ks. Jana Nowaczyka – wiceprezesa Towarzystwa, ks. Jacka Szymańskiego – rektora Wyższego Seminarium Duchownego oraz ks. prof. Stanisława Olejnika. Zapowiedział również prace nad dziewiątym tomem „Studiów Włocławskich”. Prezes Towarzystwa poprosił o prowadzenie spotkania ks. Nowaczyka, który zwrócił się z prośbą o wygłoszenie wykładu do bpa Wiesława Alojzego Meringa.

Referat bpa Wiesława Alojzego Meringa, zatytułowany: *Święty Tomasz o Eucharystii* wpisał się doskonale w aktualia duszpasterskie kończącego się roku, poświęconego refleksji nad Eucharystią. Ustanowiony

przez Ojca Świętego Jana Pawła II rok Eucharystii to dobra okazja do refleksji nad rzeczywistością Eucharystii, która jest największym i najgłębszym spadkiem oraz rodzajem testamentalnego zapisu, jaki największy z Polaków pozostawił swym rodakom i całemu Kościołowi. Ksiądz Biskup swój referat, składający się z trzech części, oparł na nauczaniu św. Tomasza z Akwinu. Na początku zarysowane zostało tło historyczne oraz czasy, w jakich żył św. Tomasz, następnie ukazane zostały argumenty skłaniające współczesnego człowieka do zagłębienia się w dorobek wielkiego myśliciela i teologa, jakim był św. Tomasz z Akwinu. W części ostatniej ukazane zostały najistotniejsze elementy Tomaszowej nauki o Eucharystii, które pozwoliły Janowi Pawłowi II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* nazwać św. Tomasza „gorliwym kantorem Chrystusa eucharystycznego”.

W swoim referacie Ksiądz Biskup wyjaśniał, że średniowiecze stanowiło ważną przestrzeń europejskiej kultury, chociaż później dość łatwo przekreślano dorobek tego okresu. Należy odnotować, że w imię odnowy teologii postulowano ominięcie scholastyki. Toczące się batalie zwolenników i przeciwników średniowiecza widoczne również były w sporze o konstytucję zjednoczonej Europy. Niechęć do średniowiecza, zdaniem Prelegenta, wynikała z religijnego charakteru tej epoki i rozwoju średniowiecznej filozofii w kontekście religijnym.

Za powrotem do teologii św. Tomasza przemawia jednak jego otwartość, światłość oraz umiejętność dialogu. To wszystko daje w sumie przeswiadczenie, iż Akwinata jest „szukającym z szukającymi”, nie narzucającym swoich rozwiązań. Mimo upływających wieków jego dzieła są nadal bardzo aktualne.

Tematyką Eucharystii św. Tomasz zajął się w III części *Sumy teologii*. Ponadto odznaczał się on dużą czcią wobec Najświętszego Sakramentu i to najprawdopodobniej było powodem, iż papież Urban IV poprosił go o ułożenie oficjum brewiarzowego na uroczystość Bożego Ciała. Św. Tomasz w owym oficjum wyraził w sposób mistrzowski swoją miłość i wiarę do Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramentem. Jego hymny są nie tylko arcydziełami teologicznymi, ale również wysokiej klasy utworami poetyckimi. Zważywszy, iż traktat ten tworzony był na kilka miesięcy przed śmiercią autora, stanowi on, zdaniem Księdza Biskupa, coś na kształt prawdziwie testamentalnego przekazu. Sakrament Ołtarza według św. Tomasza jest sakramentem najwznioślejszym, ponieważ jest źródłem łaski i zawiera w sobie jej Dawcę. Według św. Tomasza w pozostałych sakramentach działa jedynie moc pochodząca od Chrystusa. Eucharystia góruje swą godnością nad innymi, gdyż wszystkie pozostałe

sakramenty skierowane są do Eucharystii. Myśli te, zdaniem Prelegenta, są szczególnie aktualne, ponieważ nie ma chrześcijanina bez Eucharystii, ani Eucharystii bez chrześcijan.

Prelegent w swoim wystąpieniu ukazał również obecność myśli św. Tomasza w nauczaniu Jana Pawła II i w dokumentach Kościoła o Eucharystii. W ramach podsumowania Ksiądz Biskup wymienił nasuwające się zbieżności nauki Kościoła i myśli św. Tomasza. Wśród nich wymienił między innymi: pojmowanie Eucharystii jako źródła oraz szczytu życia i posłannictwa Kościoła, postrzeganie Eucharystii w kontekście wiary i miłości, widzenie w Eucharystii tajemnicy zadanej intelektowi i sercu, nierozłączność kapłaństwa i Eucharystii oraz pojmowanie Eucharystii jako budulca Kościoła.

Wystąpienie bpa Wiesława Meringa wywołało żywe zainteresowanie, co znalazło wyraz w dyskusji, podczas której głos zabrali: ks. Stanisław Olejnik, ks. Jan Nowaczyk, ks. Zbigniew Skrobicki oraz ks. Stefan Spychalski.

2) 10 maja 2006 r.

Spotkanie to, z powodu zakończenia kadencji przez wybrany trzy lata temu Zarząd Towarzystwa, miało szczególny charakter i składało się z dwóch części. Uczestniczyło w nim 19 księży profesorów i członków Towarzystwa.

W pierwszej części prezes Towarzystwa ks. prof. Ireneusz Werbiński zapowiedział przeprowadzenie **wyborów do nowego Zarządu Towarzystwa**. W tym celu powołany został przewodniczący Komisji Wyborczej, ks. Jacek Szymański, rektor Wyższego Seminarium Duchownego, oraz sekretarz ks. Zbigniew Zarembki. Przewodniczący Komisji Wyborczej udzielił głosu ks. prof. Olejnikowi, który przypomniał pokrótce historię Towarzystwa i podziękował ks. Werbińskiemu za dziewięć lat prezesowania (trzy kadencje). Z kolei ks. Jan Nowaczyk podkreślił, że bez ofiarnego wkładu ks. prezesa Werbińskiego i ks. Kazimierza Rulki Towarzystwo nie mogłoby chlubić się wspaniałym dorobkiem, jakim są kolejne tomy „Studiów Włocławskich”. W dalszej kolejności ks. Ireneusz Werbiński złożył rezygnację z dalszego kandydowania na funkcję prezesa i jednocześnie jako kandydata na prezesa zaproponował ks. Jana Nowaczyka, który przez aklamację zebranych został jednogłośnie zatwierdzony. Kandydat na prezesa przyjął zaproponowaną mu funkcję. Następnie nowy prezes zaproponował do zarządu na stanowisko wiceprezesa ks. Zbigniewa Zarembkiego, sekretarza – ks. Jacka Kędzierskiego i skarbnika – ks. Krzyszto-

fa Graczyka. Zgłoszone kandydatury zostały przyjęte oklaskami przez audytorium, jednakże ks. Zaremski oraz ks. Kędziński, dziękując za okazane im zaufanie, ze względu na pełnione obowiązki zrezygnowali z proponowanych im funkcji. W ostateczności w skład Zarządu weszli: wiceprezes – ks. Lech Król, sekretarz – ks. Krzysztof Graczyk, skarbnik – ks. Tomasz Kaczmarek.

W drugiej części spotkania wysłuchano referatu pt. *Zbiórki darów na ubogich w Kościele czasów apostołskich* bpa dra Andrzeja Suskiego, biskupa toruńskiego.

Na początku Ksiądz Biskup stwierdził, że temat referatu nasunął mu się po lekturze encykliki *Deus caritas est*. Również względy praktyczne zadecydowały o wyborze tematu. Często przeprowadzane są zbiórki na pomoc ofiarom różnych katastrof, na ratowanie życia ludziom chorym, na dożywianie dzieci, na wsparcie rodzin dotkniętych bezrobociem, na bezdomnych itp. Kościół również prowadzi wiele akcji wśród wiernych na rzecz ubogich i potrzebujących pomocy. Motywacja tych działań charytatywnych Kościoła nie ogranicza się jedynie do wymiaru humanitarnego. Wyrasta ona przede wszystkim z podłoża wiary chrześcijańskiej. Naczelną przesłankę stanowi nakaz Chrystusa: „Miłujcie się wzajemnie, jak Ja was umiłowałem”. W encyklice *Deus caritas est* papież Benedykt XVI napisał: „wewnętrzna natura Kościoła wyraża się w troistym zadaniu: głoszenie Słowa Bożego (*kerygma-martyria*), sprawowanie sakramentów (*leiturgia*) i posługa miłości (*diakonia*)”. Zaś świadectwa przekazane w *Dziejach Apostołskich* wskazują wyraźnie na duchowość komunii w Kościele: „Jeden Duch i jedno serce ożywiały wszystkich wierzących”. Według nauczania Jana Pawła II duchowość komunii to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicy Trójcy Świętej, to także zdolność odczuwania więzi z braćmi, a zarazem postrzeganie ich jako kogoś bliskiego. Duchowość komunii to wreszcie umiejętność czynienia miejsca dla wzajemnego noszenia brzemion i odrzucenia pokus egoizmu, które nieustannie zagrażają ludzkości, rodząc rywalizację oraz bezwzględne dążenie do kariery i nieufność.

Zdaniem Prelegenta syntetyczny obraz życia pierwszych chrześcijan przekazują tzw. *summaria*, czyli streszczenia w *Dziejach Apostołskich*. Pełnią one funkcje literackich powiązań między opisanymi epizodami, służą wydobyciu pewnych charakterystycznych cech życia wspólnoty jerozolimskiej. Jak złota nić przewijają się w nich wątek komunii. „Trwali w nauce apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i modlitwie. Ci wszyscy, co uwierzyli, przebywali razem i wszystko mieli wspólne” (Dz 4). Sło-

wo „koinonia” występuje tylko w Dziejach Apostolskich, w Listach Pawłowych i w Pierwszym liście św. Jana.

Bp Andrzej Suski wyjaśnił w swoim referacie, że postawę Kościoła wobec ubóstwa i ubogich kształtuje przede wszystkim przykład i nauczanie Jezusa. W swoim mesjańskim orędziu, wygłoszonym na początku publicznej działalności w Nazarecie, Jezus wyraźnie oświadczył, że został posłany, aby ubogim głosić Dobrą Nowinę. W pierwszym błogosławieństwie według relacji św. Łukasza czytamy: „błogosławieni jesteście wy, ubodzy, albowiem do was należy Królestwo niebieskie”. Problem ubóstwa rozwiązywano wedle wskazań Jezusowych. W duchu miłości braterskiej zamożni wyzbywali się swoich majątkości. Jałmużna stanowiła nie tyle gest filantropii, ile raczej gest religijny. Była wyrazem miłości, komunii jak również ewangelicznego dystansu do dóbr materialnych.

Jednym z czynników rozwoju chrześcijaństwa poza Jerozolimą były prześladowania członków tej wspólnoty. Kościół w Jerozolimie jako pierwszy doznał prześladowań, co niewątpliwie wyzwało poczucie solidarności z prześladowanymi. Z relacji Dziejów Apostolskich zawartej w rozdziale jedenastym wynika, że decyzja o zorganizowaniu zbiórki była postanowieniem dobrowolnym i wspólnym, o wyraźnie określonym celu, jakim była pomoc braciom mieszkającym w Judei.

Św. Paweł w Liście do Galatów wyjaśniał, że podczas spotkania w Jerozolimie apostołowie Jakub, Kefas i Jan potwierdzili jego misję wśród pogan, ale z zastrzeżeniem: „byle byśmy pamiętali o ubogich, co też gorliwie starałem się czynić”. Na podstawie relacji zawartej w Dziejach Apostolskich i wzmianek zamieszczonych w Listach Pawłowych można wskazać te Kościoły, które uczestniczyły w zbiórce (kolekta w Galacji, Macedonii, Achai). Tam, gdzie docierał św. Paweł z ewangelizacją, odbywały się zbiórki na rzecz członków innych gmin chrześcijańskich.

Biskup stwierdził, że wartość kolekty nie była dokładnie znana. Uwzględniając liczbę delegatów można przypuszczać, że zbiórki przebiegały pomyślnie nie tylko pod względem ofiarności, ale również i pod względem materialnym. Początkowo zbiórka w Kościołach pojmowana była jako zwykła pamięć o ubogich, jednak za sprawą św. Pawła stawała się ona coraz wyraźniej przejawem komunii Kościołów pochodzenia pogańskiego z Kościołem macierzystym w Jerozolimie. Pomimo różnic, zachodzących między tymi Kościołami (etnicznych i kulturowych), uwiadczała się coraz bardziej ich jedność.

Dzieje Apostolskie ukazywały wymiar historyczny zbiórek, natomiast interpretacje i wyjaśnienia teologiczne zawarte zostało u św. Pawła w jego

listach. Teologiczna motywacja zbiorów została pogłębiona w listach do Koryntian. Pierwszy z tych listów poświęcony był w dużej części jedności Kościoła, zagrożonej wielorakimi wewnętrznymi podziałami. Wobec tych i innych pęknięć – wyjaśniał Prelegent – we wspólnocie korynckiej Apostoł Paweł rozwijał nauczanie, podkreślające jedność Kościoła.

W podsumowaniu Ksiądz Biskup stwierdził, że zbiórka jako odpowiedź na potrzeby braci była znakiem solidarności i ofiarności wspólnot chrześcijańskich, a jednocześnie wyrazem naśladowania Jezusa Chrystusa. Zbiórka rozumiana jako wydarzenie zbawcze przybierała postać rzeczywistości materialnej, była ona aktem kultu Bożego, formą ofiarowania się Bogu.

W dyskusji, której moderatorem był ks. prof. Zdzisław Pawłowski, głos zabrali między innymi: ks. Tomasz Kaczmarek, ks. Tadeusz Lewandowski oraz ks. Jan Nowaczyk.

* * *

W roku sprawozdawczym prezes Towarzystwa, ks. Ireneusz Werbiński, otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Ks. dr Roman Małecki został wybrany na prodziekana Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu. Ks. dr Mieczysław Łaszczyk od wakacji 2005 r. przebywa na stypendium naukowym w Wiedniu. Kilku członków Towarzystwa kontynuuje prace habilitacyjne.

Z samoistnych publikacji naukowych członków Towarzystwa należy wymienić następujące: Jerzy Bagrowicz, Stanisław Jankowski, „*Pan, Bóg Twój, wychowuje ciebie*” (Pwt 8, 5). *Studia z pedagogii biblijnej*, Toruń 2005; Jerzy Bagrowicz, *Towarzyszyć wzrastaniu. Z dyskusji o metodach i środkach edukacji religijnej młodzieży*, Toruń 2006; Krzysztof Graczyk, *Implikacje skutków medyczno-psychologicznych schorzeń neurologicznych w kanonicznym prawie małżeńskim*, Włocławek 2005. Należy też odnotować udział kilku członków Towarzystwa w pracach nad *Włocławskim słownikiem biograficznym*, przygotowywanym i publikowanym od 2003 r. przez Włocławskie Towarzystwo Naukowe. Niemal wszyscy członkowie Towarzystwa opublikowali w roku sprawozdawczym artykuły w polskich czasopismach naukowych i popularnonaukowych.

opracował: ks. Zbigniew Zaremski